

1670-1810: ΟΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, ΙΛΑΡΙΩΝ ΣΙΓΑΛΑΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ, (ΙΑΚΩΒΟΣ), ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, ΦΙΛΟΘΕΟΣ, ΝΕΟΦΥΤΟΣ, (ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ), ΠΑΙΣΙΟΣ ΚΑΙ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

Στα 1670 ο Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου Νικηφόρος ήλθε σε αντίθεση με τον Οικουμενικό Πατριάρχη γιατί είχε συλλειτουργήσει με τον καθαιρεθέντα Πατριάρχη της Πόλης Παρθένιο, που είχε σταλεί σε εξορία στην Κύπρο.

Ο Νικηφόρος πήγε τελικά προσωπικά το 1672 στην Κωνσταντινούπολη και απολογήθηκε ενώπιον της Συνόδου και ομολόγησε το σφάλμα του.

Τον Νικηφόρο διαδέχθηκε ο Αρχιεπίσκοπος Ιλαρίων Σιγάλας (1674-1678), ο οποίος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη νήσο πολύ γρήγορα, γιατί όπως σημειώνει ο Ζανέτος "είτε διότι υπερέχων εφθονείτο και παρηνωχλείτο είτε διότι είχε εν νω (στο νου, στη σκεψη του) θρησκευτικές ιδέας προσκρουόμενες εν τισι ταις αυστηραίς ορθοδόξοις ιδέαις" και τον διαδέχθηκε ο Ιάκωβος ο Α και αυτόν ο Γερμανός.

Ο Γερμανός καταγγέλθηκε στην Κωνσταντινούπολη ότι διαχώριζε το ποίμνιο του ότι "ως βαρώτατος λύκος διεσπάρατε το εαυτού ποίμνιον, αυτές τε κατεδημόμενος μέχρι οστέων τους υπηκόους αυτώ Ιερείς και Αρχιερείς απαξιαπλώς".

Το Πατριαρχείο κάλεσε το Γερμανό σε απολογία αλλά αυτός αρνήθηκε και ο Γαβριήλ Γ συγκάλεσε κανονική σύνοδο και καθήρεσε το Γερμανό και ανέθεσε τους Κυπρίους να βρουν ικανό για να αναλάβει το πηδάλιο της κλωνιζομένης Εκκλησίας του Αποστόλου Βαρνάβα.

Οι Κύπριοι κληρικοί και λαϊκοί εξέλεξαν τον Αντιοχείας Αθανάσιο, αλλά μέχρι να ρθει αυτός, ο Γερμανός αφού πληροφορήθηκε την καθαίρεση του χειροτόνησε Αρχιεπίσκοπο Κύπρου τον ιερέα Ιάκωβο, τον οποίο όμως το Πατριαρχείο δεν αναγνώρισε και έτσι ο Αθανάσιος μπόρεσε να αναλάβει τα καθήκοντά του μέχρι το 1710.

Στα 1718 εκλέγηκε νέος Αρχιεπίσκοπος ο Σιλβέστρος ο οποίος πήγε στην Κωνσταντινούπολη για να παρακαλέσει τον Βεζύρη να περιορίσει τα δυσβάστακτα οικονομικά βάρη της νήσου.

Ενώ όμως βρισκόταν εκεί τον διέβαλαν πολλοί Κύπριοι, μεταξύ των οποίων και οι Μητροπολίτες Πάφου Ιωακείμ και Κερύνειας Νικηφόρος κι έτσι μια κι έπεσε σε δυσμένεια της Πύλης εξορίστηκε με τον Ιωαννίκιο Κιτίου στο Αβράϊ-οτασί.

Ο θρόνος ήταν πια ελεύθερος κι έτσι τον κατέλαβαν διά της βίας οι άλλοι δυο Μητροπολίτες από τους οποίους ο μιν Πάφου έγινε Κιτίου και ο Κερύνειας Αρχιεπίσκοπος.

Όμως ύστερα από διαβήματα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οι εξόριστοι ανακλήθηκαν και επανέκαμψαν στο θρόνο τους και έδιωξαν τους επιβάτες, οι οποίοι είχαν καθαιρεθεί από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ο Ζανέτος που μελέτησε όλα τα έγγραφα της δραματικής αυτής περιόδου σημειώνει στην Ιστορία του:

"Το επεισόδιον τούτο αποδεικνύει, την νοσηράν κατάστασιν εις ην διετέλει έτι ο τε κλήρος και οι λαϊκοί προεστώτες, οίτινες πάντη μετέσχον των συκοφαντιών και ραδιουργιών

Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος

κατά του ιδίου εαυτών ποιμενάρχου, καθ' ην ακριβώς ώραν ούτος προύκειτο να ικετεύσει διά το γενικόν καλόν".

Το μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού στο Ομοδος σε φωτογραφία που τύπωσε και κυκλοφόρησε η Ένωση Φίλων του Ομόδου

Ο Σιλβέστρος πέθανε το 1731 και τον διαδέχθηκε ο Φιλόθεος από τη Γαλάτα, αλλά σπουδασμένος στην Κωνσταντινούπολη, ο οποίος ξεχώριζε από τους προηγούμενους γιατί είχε εργασθεί για το καλό όλων και δεν τον ενδιέφεραν τα πλούτη.

Το 1744 είχε όμως κι αυτός την ίδια τύχη με τον Σιλβέστρο. Πήγε στην Κωνσταντινούπολη και πέτυχε από το Βεζύρη να μειώσει τα οικονομικά βάρη των Κυπρίων, όμως τον διέβαλε και αυτόν κάποιος Αλάιμπτη και δυο ιερείς και άλλοι Χριστιανοί και περιέπεσε σε δυσμένεια και στάληκε στην Κύπρο δέσμιος.

Η Πύλη ανάγκασε το Παστριαρχείο να εκλέξει άλλον, πράγμα που έκαμε και το 1745 και ανέδειξε στο θρόνο τον ιερομόναχο Νεόφυτο.

Ο μελετητής της Ιστορίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κύπρου Χάκκετ, (μετάφραση Χ. Παπαϊωάννου, Αθήναι 1923) αναφέρει για τις κατηγορίες εναντίον του Φιλόθεου, όπως τις παραθέτει ο Ζαννέτος:

"55. Παρά τους επιτυχείς τούτους υπέρ τω λαώ αγώνας αυτού, ο Φιλόθεος υπέστη νέαν καταδρομήν τω 1759 ην εξύφανον "κακότροποι τινες Κύπριοι, όμοιοι εκείνων των προειρημένων (δηλαδή των το πρώτον συκοφαντησάντων αυτών τω 1745) ή και ακόλουθοι δραπέται και ολέθριοι και καθηρημένα τινά καλογεράκια δι' ιδίαν ίσως μοχθηρίαν, είτε και επί μικρά λήψει αργυρίων κινηθέντα ατάκτως και παρανόμως, έως ευρόντα και τινα συνακόλουθον, σταυροπόλεως λεγόμενον, επί τούτο πρόθυμον". Την επιβολή ταύτην εματαιώσεν επεμβάσα εγκαίρως η Εκκλησία δι' ό οι Κύπριοι Μητροπολίται, μετά 21 βαθμούχων ιερέων, 21 οφφικιάλων

κληρικών και 21 προκρίτων λαϊκών απηύθυναν ευχαριστήρια προς τον Οικουμενικόν Πατριάρχη και την περί αυτόν ιεράν των Αρχιερέων σύνοδον".

Η Εκκλησία της Παναγίας της Λύσης

Οι Κύπριοι δεν αναγνώρισαν το νέο επιβάτη του Αρχιεπισκοπικού θρόνου και αφού αποκαταστάθηκε ο Φιλόθεος προχώρησε σε μέτρα υπέρ των Κυπρίων. Ενα από αυτά ήταν η επιτυχία του να πείσει το Βεζύρη μέσω πρεσβείας που πήγε ξανά στην Κωνσταντινούπολη το 1754 να δεχθεί να καθορίσει ένα πάγιο ποσό να πλήρωναν οι Κύπριοι, ώστε να μη είναι και εκτεθειμένοι

στον Τούρκο Διοικητή που προσπαθούσε να πάρει όσα μπορούσε για να βγάλει όσα είχε πληρώσει στο Βεζύρη για να εξασφαλίσει τη θέση του διοικητή και από την άλλη να κερδίσει κιάλας.

Με τον τρόπο αυτό οι Κύπριοι πλήρωσαν ένα ποσό πλέον και όχι τρία (δόση προς Βεζύρη, δόση προς διοικητή και κεφαλικός φόρος).

Το ποσό μειώθηκε σε 216.000 γρόσια, αλλά οι Κύπριοι, όμως ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν το ποσό αυτό ανεξάρτητα από τον πληθυσμό της νήσου.

Την είσπραξη των φόρων ανέλαβαν πλέον οι Αρχιερείς με βεζυρική διαταγή, ενώ τον επόμενο χρόνο ο Φιλόθεος πέτυχε όπως οι Μονές καταβάλλουν χαράτσι από 4.000 γρόσια και να εισπράττουν τα ποσά αυτά οι ίδιοι χωρίς να αναμιγνύεται πλέον ο τούρκος διοικητής.

Το Φιλόθεο διαδέχθηκε το 1859 ο Αρχιμανδρίτης της Αρχιεπισκοπής Παΐσιος σε μια δύσκολη περίοδο γιατί ενέσκυψε πανώλης στην Κύπρο που κράτησε αρκετό καιρό.

Ο Βεζύρης όμως επέμενε να επιβάλλει οικονομικά βάρη, περισσότερα από όσα ήταν νόμιμα και ο Αρχιεπίσκοπος αναγκάστηκε να στείλει και πάλι νέα πρεσβεία.

Η πρεσβεία επέστρεψε χωρίς να επιτύχει κάτι το σημαντικό, ενώ ο Αρχιεπίσκοπος Παΐσιος κατηγορήθηκε όπως και οι προκάτοχοι του και κατέληξε στη Βηρυτό.

Η Πύλη εκβίασε εκλογή του ιερομονάχου Κυπριανού, ο οποίος όμως δεν έμεινε για πολύ και έφυγε και τελικά επανήλθε ο Παΐσιος που παρέμεινε στη ζωή μέχρι το 1767.

Τον Παΐσιο διαδέχθηκε ο Πάφου Χρυσάνθος το 1767, ο οποίος ενώ βρισκόταν σε βαθύ γήρας εξορίστηκε στην Αττική μαζί με τον Κιτίου Χρυσάνθο και τη θέση του πήρε ο Κυπριανός, ο μετέπειτα απαγχονισθείς το 1821.

Ο Χάκετ γράφει (σελ 305):

"63. Ο Χρυσάνθος μετά εικοσιπενταετή Αρχιεπισκοπία συναισθανόμενος τη αδυναμία της προβεβηκυίας ηλικίας απεφάσισε να μεταβιβάζη τας ευθύνas του αξιώματος εις ικανωτέρας χείρας και να διαγάγη το υπόλοιπον του βίου εν αποχωρήσει.

Εν συνεδρία των Επισκόπων και του κλήρου προς τούτο συγκληθείση των 1791 εξεδήλωσε την πρόθεσιν αυτού, αλλ' εύρεν ισχυράν αντίδρασιν. Προς ελάφρυνσιν δε του Αρχιεπισκόπου από το βάρος των καθηκόντων του και από των κόπων των ποιμαντορικών

περιοδειών απεφασίσθη ομοφώνως όπως παρασχεθή αυτώ βοηθός, χειροτονούμενος Επίσκοπος τινος των αρχαίων εν τη περιοχή της Αρχιεπισκοπής περιλαμβανομένων θρόνων.

Ούτω ο ανεψιός αυτού και ομώνυμος Χρυσάνθος τη συναινέσει αυτού χειροτονήθη κατ' Οκτώβριον του 1791 επίσκοπος Ταμασέων. Περί τα τέλη εξαετίας ή εξοικονόμησις αύτη ήρθη του Επισκόπου Ταμασέων Χρυσάνθου τούτου προβιβασθέντος εις Μητροπολίτην Κιτίου κατά Νοέμβριον του 1797.

Ο Χρυσάνθος επανέλαβε τότε επί Συνόδου την προτέραν αυτού απόφασιν. Αλλ' η πρότασις κυρίως διά την επιμονήν των ανεψιών αυτού Μητροπολιτών Πάφου Παναρέτου και Κιτίου Χρυσάνθου απερρίφθη και αύθις επί τω ότι "τοιούτον έθος ουδέποτε υπήρξεν εν τη Εκκλησία της Κύπρου και επί πάσιν ότι ουδείς δύναται να αναδεχθή εν ούτω δειναίς περιστάσεσι τοιούτο φορτίον". Η δε δυσχέρεια μετά τина χρόνον εθεραπεύθη διά χειρονομίας ετέρου βοηθού, του Τριμυθούντος Σπυρίδωνος (Δεκ. 1802). Αλλ η φανερά επιμονή των συγγενών του Χρυσάνθου όπως τηρώσιν αυτόν επί του Αρχιεπισκοπικού θρόνου διά τους ιδίους αυτών ατομικούς σκοπούς και προς προφανή βλάβην της Εκκλησίας, εγένετο επί τέλους αιτία να σχηματισθή μερίς σκοπούσα την πτώσιν αυτού.

Επί κεφαλής των δυσηρεστημένων ήτο ο διάδοχος αυτού Κυπριανός, όστις τότε ήτο Οικονόμος της Αρχιεπισκοπής.

Τέλος τω 1810 οι εναντίοι του Χρυσάνθου προκάλεσαν την έκδοσιν αυτοκρατορικού διατάγματος, διατάσσοντος την παύσιν από των επαρχιών αυτών, του γέροντος Αρχιεπισκόπου και του ετέρου των ανεψιών αυτού, του Κιτίου Χρυσάνθου.

Αυτοκρατορικός δε μουπασίρης αποσταλείς συγχρόνως εις Κύπρον ωδήγησεν αυτούς εις Εύβοιαν, ένθα ο γέρων Αρχιεπίσκοπος απέθανεν ευθύς μετά ταύτα.

Ο Αρχιεπίσκοποι Κύπρου Κύριλλος (ο από Κιτίου ή Κυριλλάτσος) και ο από Κυρηνείας (Κυριλλούδι). (Η φωτογραφία από το βιβλίο του Sir Harry Luke)